

גזרת נחי ל"א (נל"א)

(1) מי שייך לגזרה? לגזרה זו שייכים כל השורשים שלה"פ שלהם (אות השורש השלישית) היא אל"ף, למשל:

<i>אנליות פאלים</i>	פ	צ	ף
בָּרָא, בָּרָאתי, בּוֹרָא, בּוֹרֵאתִים, נְבָרָא, מְבָרֵאתִים	ב	ר	א
מָלָא, מְלַאתִי, מְמַלֵּא, הַתְּמַלֵּאנוּ, נְמַלֵּא	מ	ל	א
רוֹפֵא, רֹפֵא, מְתַרְפֵּאִים, נְרַפֵּא, נְרַפֵּאתִי	ר	פ	א
קָרָא, קָרָאתִי, נְקַרֵּאת, הַקְרִיא, הַקְרִיא, קְרוֹאִים	ק	ר	א

(2) אילו בניינים נוטים על דרך הגזרה? כל הבניינים נוטים על דרך הגזרה (אין בניינים על דרך השלמים).

(3) סימן הזיהוי של הגזרה: אל"ף נחה (שקטה) בלה"פ המתפקדת כאם קריאה. בכל מקום שבו לה"פ בגזרת השלמים מנוקדת בשווא נח, האל"ף בגזרת נל"א הופכת נחה ומתפקדת כאם קריאה.⁽¹⁾

הצורה שְׁמַרְתִּי	הצורה המנוקדת ההולאה <i>שמרתי</i>	הצורה השקטה האל"ף נחה (אם קריאה)
שְׁמַרְתִּי	*מְצַא	מְצַא
שְׁמַרְתִּי	*מְצַאתִי	מְצַאתִי
נְכַנְסְנוּ	*נְרַפְּאנוּ	נְרַפְּאנוּ
טְפַלְתִּי	*מְלַאתִי	מְלַאתִי

(4) צליל ההברה האחרונה של צורות הפועל השונות בגזרת נל"א דומה לצליל ההברה האחרונה של צורות הפועל המקבילות בגזרת השלמים. להלן כמה דוגמאות:

הצורה הדקדוקית	צליל ההברה האחרונה	צליל ההברה האחרונה	הצורה המנוקדת
בניין פעל, עבר ועתיד	סַפֵּר ; יִסְפֹּר	מְלַא, דְּכַא ; יְמַלֵּא, יְדְכַא	a
בניין פעל, בינוני	מְסַפֵּר	מְדְכַא, מְמַלֵּא, מְחַטֵּא	a
בניין פעל, עבר ושם פועל	טַפַּל ; לְטַפַּל	מְלַא, רַפֵּא ; לְמַלֵּא, לְרַפֵּא	e
בניין התפעל, עבר נסתר	הִתְלַפֵּשׁ	הִתְבְּטֵא, הִתְפַּלֵּא	e

(5) צורות הבינוני נקבה בגזרת נל"א באות בתבנית אַת בניגוד לגזרת השלמים שבה צורות הבינוני לנקבה מופיעות בתבנית הסגולית אַת. לדוגמה: קוֹרֵאת (מנוקדת כֹּתְבַת); נְמַצַּאת (מנוקדת כְּנְנְסַת); מְרַפֵּאת (מנוקדת מְטַפַּלַת); מְמַלֵּאת (מנוקדת מְטַפַּלַת), מְתַבְּטֵאת (מנוקדת מְתַחַדְשַת)

(6) לפני סיומת נָה בעתיד לנוכחות ולנסתרות וגם בציווי לנוכחות תבוא בגזרת נל"א הברת אָ. לדוגמה:

אנליות הצורות בעתיד: תְּמַצַּאנָה (קל); תְּמַלֵּאנָה (נפעל); תְּחַטֵּאנָה (פיעל); תְּבַרֵּאנָה (הפעיל); תְּתַבְּטֵאנָה (התפעל)
אנליות הצורות בציווי: מְצַאנָה! (קל); הַמְלֵאנָה! (נפעל); חַטֵּאנָה! (פיעל); הַבְּרֵאנָה! (הפעיל); הַתְּבְּטֵאנָה! (התפעל)

⁽¹⁾ בחלק קטן מנטיית הפעלים והשמות שבהם האל"ף מנוקדת בתנועה היא עיצורית (נשמעת), למשל: קפואים, ממלאות, מציאָה.

עבר – מְצָא, מְצָאתי, מְצָאתָ, מְצָאתָ, מְצָאתם, מְצָאוּ וכו'

הווה – שלוש צורות:

(1) **בינוני פֻּעַל** (בארבעה שורשים): מְלַא, צָמַא, טָמַא, יָרַא⁽¹⁾

דְּוַחְמַה לְנַטְיִית בִּינוּנִי פְּעוּל: טָמַא, טְמַאָה, טְמַאִים, טְמַאוֹת

(2) + (3) **בינוני פועל + בינוני פעול**

קוּפֵּא – קפוא

שׁוּנֵא – שְׁנוא

כּוּלֵּא – כָּלוא

בוּרֵּא – בָּרוא

דְּוַחְמַה לְנַטְיִית (יְחִיד, יְחִידָה, רְבִיט, רְבִיטוֹת)

בִּינוּנִי פְּעוּל: קוּפֵּא, קוּפֵּאת, קוּפֵּאִים, קוּפֵּאוֹת

בִּינוּנִי פְּעוּל: קפוא, קפואָה, קפואִים, קפואוֹת

חמש צורות **בינוני פעול** בגזרת נל"א נוטות באנלוגיה לגזרת נל"י/ה, ואלו הן:

קָרוּי [ק-ר-א] מְצוּי [מ-צ-א] חָבוּי [ח-ב-א] נְשׁוּי [נ-ש-א] סָמוּי [ס-מ-א]

גיימס בונד, הַקָּרוּי 007,

הוא סוכן סָמוּי, המעמיד

פנים שהוא גבר מְצוּי

נְשׁוּי, ועל גופו נשק חָבוּי

☞ לצד הצורה קָרוּי מצויה גם הצורה קָרוּא על דרך הגזרה שמשמעותה: מוזמן, מי שקראו לו לבוא, למשל במשפט:

המארח הסתובב בין הקְרוּאִים (=המוזמנים) ולחץ את ידיהם.

☞ לצד נְשׁוּי מצויה גם הצורה נְשׁוּא על דרך הגזרה שמשמעותיה: א) מי שנושאים אותו, מי שמורם כלפי מעלה,

למשל במשפט: עִינֵיהֶם הִיוּ נְשׁוּאוֹת אֵל הַשָּׁמַיִם; ב) נושא בתחביר (החלק במשפט שמתאים לנושא במין ובמספר).

עתיד – אֶמְצָא, יִמְצָא, תִּמְצָא, נִמְצָא, יִמְצָאוּ, תִּמְצָאוּ וכו'

ציווי – מְצָא! מְצָאִי! מְצָאוּ! מְצָאוּ!

שם פועל – לְמַצָּא (בכתיב מלא: למצוא)

שם פעולה – מְצִיָּאָה (משקל קטילה)

⁽¹⁾ לצורות **במשקל פֻּעַל** עשויה להיות אף משמעות של **זמן עבר** (בלשון המקרא לעיתים אף בצורת ה"עבר מושלם"): יָרַא (פָּחַד); צָמַא (היה צמא); טָמַא (היה טמא); מְלַא (היה מלא); שְׁנָא (עבר של שונא). למשל: "... וַיֵּאמֶר

לְלָבוֹ: כִּי יִרְאֵתִי כִּי אֶמְרֵתִי, פֶּרֶתְגֹּזֶל אֶת בְּנוֹתֶיךָ מֵעַמִּי" (בראשית ל"א, ל"א); "בְּשָׁנֹת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ, וַאֲרָאָה אֶת־אֲדֹנָי יֹשֵׁב

עַל־כִּסֵּא רָם וְנֹשֵׂא; וְשׁוּלוֹ מְלֵאִים אֶת־הַהִיכָל" (ישעיהו, א). "וַיֵּאמֶר אֲלֶיהָ הִשְׁקִינִינָא מְעַט־מִים, כִּי צָמְאֵתִי" (שופטים ד, י"ט).

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית, ראשון לציון

שם פעולה	שם פועל	ציווי	עתיד	הווה	עבר	שם הפועל
המְצָאוֹת	לְהַמְצִיא	הַמְצֵא!	יִמְצֵא ⁽¹⁾	נִמְצָא	נִמְצָא	נִמְצָא
הַקְפָּאָה	לְהַקְפִּיאַ	הַקְפֵּא!	יִקְפִּיאַ	מְקַפֵּא	הַקְפִּיאַ	הַקְפִּיאַ
X	X	X	יִקְפֵּא	מְקַפֵּא	הַקְפִּיאַ	הַקְפִּיאַ
מְלוּי ⁽³⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾	לְמַלֵּא	מִלֵּא!	יִמְלֵא ⁽²⁾	מְמַלֵּא	מִלֵּא	מִלֵּא
X	X	X	יִמְלֵא ⁽²⁾	מְמַלֵּא	מִלֵּא	מִלֵּא
הַתְּמַלְאוֹת	לְהַתְּמַלֵּא	הַתְּמַלֵּא!	יִתְמַלֵּא ⁽¹⁾	מִתְמַלֵּא	הַתְּמַלֵּא	הַתְּמַלֵּא

הצרות:

- (1) בבניינים נפעל והתפעל גוף מדבר עתיד – תחילית אל"ף בסגול: אָמְצָא (נפעל); אֶתְמַלֵּא (התפעל)
- (2) בבניינים פיעל ופועל גוף מדבר עתיד – תחילית אל"ף בחטף פתח: אֶמְלֵא (פיעל); אֶמְלֵא (פועל)
- (3) רוב שמות הפעולה במשקל קטול בגזרת נל"א נוטים באנלוגיה לגזרת נל"י/ה:
 מן הפועל מְלֵא ← מְלוּי. דוגמאות נוספות: בְּטוּי, דְּכוּי, חֲטוּי, נְבוּי, רְפוּי
- (4) במשקל קטול ישנן גם מספר צורות על דרך הגזרה (כלומר, באל"ף):
 מן הפועל לְבֵא ← יְבוּא. דוגמאות נוספות: לְצוּא, וְדוּא, ובצורת הרבים אנו מוצאים גם: מְלוּאִים ונְשׁוּאִים.
- (5) בכתוב מלא עם יו"ד: מילוי, ביטוי, דיכוי, חיטוי, ייבוא, וידוא, מילואים וכו'.

כאלף כרלף: לזרה קובצים אל פי השורה!

לכן, אל מנת לקבוצ לאילו לזרה שייכת מילה מסוימת יש לנסוא תחילה את השורה fe.
 כדי לנסוא שורה fe se בצורה יש לנסוא את לזרת עבר נסתר fe הפועל עצמו כיון לזר se הפועל.

המְרָאָה	–	הוא אתמול	המְרִיאַ	←	שורש מ-ר-א	←	גזרה: נל"יא
הַחִיָּאָה	–	הוא אתמול	הַחִיָּאַ	←	שורש ח-י-ה	←	גזרה: נל"י/ה
חֲטוּי	–	הוא אתמול	חֲטֵא	←	שורש ח-ט-א	←	גזרה: נל"יא
פְּנוּי	–	הוא אתמול	פְּנֵה	←	שורש פ-נ-ה	←	גזרה: נל"י/ה
וְדוּי ^(א)	–	הוא אתמול	וְדִנְהַ	←	שורש ו-ד-ה	←	גזרה: נל"י/ה
וְדוּא ^(ב)	–	הוא אתמול	וְדֵא	←	שורש ו-ד-א	←	גזרה: נל"יא

הערות:

^(א) וידוי (הפעולה שעשה מי שהתוודה) הוא גילוי האמת למישהו או הודאה בחטא או במעשה רע (שם פעולה נוסף מהפועל התוודה: התוודות).
^(ב) וידוא (מן הפועל וידא) הוא אימות קיומו של מצב מסוים; עריכת בירור שמטרתו אימות כי מצב העניינים הוא המצב שאותו צפינו, המצב שאליו קוינו, המצב שממנו חששנו, המצב הרצוי עבורנו וכדומה.